

LÊ-NIN

TOÀN TẬP

BÚT KÝ
VỀ CHỦ NGHĨA ĐẾ QUỐC

28

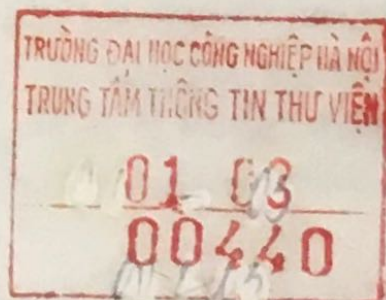
NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

V.I.LÊ-NIN

TOÀN TẬP

28

Bút ký về chủ nghĩa đế quốc

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA
HÀ NỘI - 2006

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Khẳng định chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh là nền tảng tư tưởng và kim chỉ nam hành động là vấn đề có tính nguyên tắc đối với cách mạng Việt Nam; là bước phát triển về nhận thức và tư duy lý luận của Đảng ta trong công cuộc đổi mới, quyết tâm xây dựng đất nước theo con đường xã hội chủ nghĩa.

Những thành tựu mọi mặt do công cuộc đổi mới đất nước mang lại trong những năm qua thật đáng trân trọng và khích lệ, đồng thời đòi hỏi toàn Đảng, toàn dân phải tiếp tục nghiên cứu, phát triển lý luận cách mạng khoa học của chủ nghĩa Mác - Lênin để giải quyết những vấn đề thực tiễn đang đặt ra trong sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước trong giai đoạn hiện nay.

Với tinh thần đó, việc tìm hiểu, nghiên cứu có hệ thống và vận dụng sáng tạo những tư tưởng, những tinh hoa của chủ nghĩa Mác - Lê-nin là vô cùng quan trọng và cấp thiết đối với chúng ta hiện nay.

Đáp ứng nhu cầu học tập, nghiên cứu lý luận của đông đảo bạn đọc, đặc biệt là của các nhà hoạch định chính sách, các nhà khoa học, các nhà nghiên cứu, giảng viên và sinh viên các trường đại học, nhân dịp kỷ niệm 135 năm ngày sinh của Vladimira Ilich Lê-nin (22-4-1870 — 22-4-2005), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia xuất bản Bộ sách quý *V. I. Lê-nin - Toàn tập* gồm 55 tập và 2 tập Tra cứu.

Bộ sách *V. I. Lê-nin - Toàn tập* ra mắt bạn đọc lần này được xuất bản theo đúng nguyên bản của Bộ *V. I. Lê-nin - Toàn tập*, tiếng

Việt, do Nhà xuất bản Sự thật, Hà Nội, hợp tác với Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, xuất bản vào những năm 70-80 thế kỷ XX.

* *

*

Tập 28 của Bộ sách **V. I. Lê-nin - Toàn tập** gồm có "Bút ký về chủ nghĩa đế quốc" bao gồm tác phẩm, tài liệu được V. I. Lênin viết chủ yếu trong thời kỳ từ năm 1912 đến 1916.

Nội dung chính của tập 28 chủ yếu là những tài liệu chuẩn bị cho tác phẩm "Chủ nghĩa đế quốc, giai đoạn tốt cùng của chủ nghĩa tư bản" một tác phẩm được Lênin viết vào nửa đầu năm 1916 và in trong tập trước, tập 27. Mặc dù "Bút ký về chủ nghĩa đế quốc" không phải là một tác phẩm hoàn chỉnh, nhưng nó có giá trị khoa học to lớn, góp phần quan trọng vào việc phát triển học thuyết Mác; nó bổ sung và phân tích rộng rãi những luận điểm cơ bản trong cuốn "Chủ nghĩa đế quốc, giai đoạn tốt cùng của chủ nghĩa tư bản". Nội dung những tác phẩm chính trong tập này được phân tích khá toàn diện trong phần *Lời tựa* in ở đầu sách, do Viện Nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lênin (Liên Xô) viết cho lần xuất bản bằng tiếng Việt.

Phần *Phụ lục* và các *Bản chú dẫn* (với những số trang tương ứng của phần nội dung trong tập) ở cuối sách được trình bày hết sức khoa học và chuẩn xác; đây là phần tra cứu rất bổ ích, góp phần làm sáng tỏ nhiều vấn đề trong nội dung tác phẩm, giúp bạn đọc hiểu sâu sắc hơn tư tưởng của V. I. Lê-nin.

Chú thích cuối trang bằng dấu (*) là của V. I. Lê-nin; chú thích bằng chữ số Ả-rập ⁽¹⁾ là của Viện nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin trực thuộc Ban Chấp hành Trung ương Đảng cộng sản Liên Xô (trước đây).

Hy vọng Bộ sách sẽ là tài liệu nghiên cứu và tham khảo bổ ích cho bạn đọc.

Tháng 4 - 2006

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

LỜI TỰA

Tập hai mươi tám trong V. I. Lê-nin Toàn tập gồm có "Bút ký về chủ nghĩa đế quốc", trong đó chủ yếu là những tài liệu chuẩn bị cho tác phẩm "Chủ nghĩa đế quốc, giai đoạn tốt cùng của chủ nghĩa tư bản", một tác phẩm được viết vào nửa đầu năm 1916 và in trong tập trước, tập 27. Trong tác phẩm này, Lê-nin đã tổng kết sự phát triển của chủ nghĩa tư bản thế giới trong nửa thế kỷ kể từ khi bộ "Tư bản" của Mác ra đời. Dựa vào những quy luật phát sinh, phát triển và suy vong của chủ nghĩa tư bản mà Mác và Ăng-ghe-n đã phát hiện ra, lần đầu tiên Lê-nin đã phân tích một cách khoa học sâu sắc bản chất kinh tế và chính trị của chủ nghĩa đế quốc, giai đoạn tốt cùng và cuối cùng của chủ nghĩa tư bản. Khái quát những hiện tượng mới trong nền kinh tế của chủ nghĩa tư bản thế giới, Lê-nin chỉ ra rằng dưới chủ nghĩa đế quốc, tất cả các mâu thuẫn vốn có của xã hội tư bản nhất định trở nên gay gắt thêm. Người nhận định chủ nghĩa đế quốc là chủ nghĩa tư bản ăn bám, mục nát, đầy chết và vạch ra những điều kiện dẫn đến sự diệt vong của nó; Người vạch rõ rằng sự thay thế, thông qua con đường cách mạng chủ nghĩa tư bản bằng một chế độ xã hội mới, tiến bộ, tức chủ nghĩa xã hội, là điều không thể tránh khỏi và tất yếu.

Cuốn sách "Chủ nghĩa đế quốc, giai đoạn tốt cùng của chủ nghĩa tư bản" của Lê-nin là kết quả của một công trình

lao động lớn lao và miệt mài căng thẳng. Quyển "Bút ký về chủ nghĩa đế quốc" của Lê-nin in trong tập này chứng minh hùng hồn và rõ ràng điều đó. Tìm hiểu chủ nghĩa tư bản trong thời đại lịch sử mới, Lê-nin đã nghiên cứu và khái quát một số lượng rất lớn những tư liệu về các vấn đề kinh tế và chính trị rất khác nhau của chủ nghĩa đế quốc, chỉnh lý lại một cách có phê phán những số liệu nêu lên trong hàng trăm cuốn sách, luận án, tập sách mỏng, các bài đăng trên báo và tạp chí, các tập thống kê xuất bản ở nhiều nước khác nhau và bằng nhiều thứ tiếng. "Bút ký về chủ nghĩa đế quốc" của Lê-nin gồm những đoạn trích ghi 148 cuốn sách (trong số đó có 106 cuốn tiếng Đức, 23 cuốn tiếng Pháp, 17 cuốn tiếng Anh và 2 cuốn sách dịch ra tiếng Nga) và trích ghi 232 bài báo (trong đó có 206 bài bằng tiếng Đức, 13 bài bằng tiếng Pháp và 13 bài bằng tiếng Anh) đăng trong 49 xuất bản phẩm định kỳ khác nhau (34 bằng tiếng Đức, 7 bằng tiếng Pháp và 8 bằng tiếng Anh).

Mặc dầu "Bút ký về chủ nghĩa đế quốc" không phải là một tác phẩm hoàn chỉnh, nhưng nó có một giá trị khoa học to lớn, nó góp phần quan trọng vào việc phát triển học thuyết của Mác. Nó bổ sung và giải thích rộng rãi những luận điểm cơ bản trong cuốn "Chủ nghĩa đế quốc, giai đoạn tột cùng của chủ nghĩa tư bản" của Lê-nin. Trong "Bút ký về chủ nghĩa đế quốc" có rất nhiều tài liệu về các vấn đề của học thuyết của Lê-nin về chủ nghĩa đế quốc và cách mạng xã hội chủ nghĩa, về bản chất kinh tế và chính trị của chủ nghĩa đế quốc, về sự phát triển không đồng đều của các nước tư bản chủ nghĩa trong thời đại chủ nghĩa đế quốc, về chủ nghĩa tư bản độc quyền nhà nước, về chiến lược và sách lược đấu tranh cách mạng của giai cấp vô sản trong những điều kiện mới.

Ý nghĩa hết sức to lớn về mặt khoa học và về mặt nhận thức của tập "Bút ký về chủ nghĩa đế quốc" là ở chỗ nó vạch rõ công trình nghiên cứu của Lê-nin, nêu

lên những phương pháp làm việc khoa học của Người, quan điểm của Người đối với những tài liệu nghiên cứu, chỉ rõ phương pháp luận của Lê-nin trong việc phân tích các sự kiện kinh tế và lịch sử, các số liệu thống kê.

Những tài liệu chuẩn bị rất đáng chú ý, nó phản ánh việc Lê-nin xây dựng đề cương cuốn sách "Chủ nghĩa đế quốc, giai đoạn tốt cùng của chủ nghĩa tư bản" từ bản phác thảo đầu tiên (cách đi vào đề tài) với bản liệt kê ước chừng các vấn đề cho đến một chương trình nghiên cứu đầy đủ và một kết cấu chi tiết của cuốn sách với nội dung tỉ mỉ của từng chương (xem tập này, tr. 114, 221, 227 - 229, 265 - 282).

Lê-nin lấy hàng loạt số liệu và sự kiện làm cơ sở cho việc phân tích chủ nghĩa tư bản độc quyền. Người coi việc tách lấy từng sự kiện riêng lẻ, chơi trò thí dụ là một biện pháp thiếu căn cứ và phản khoa học. Lê-nin dạy rằng việc nghiên cứu một cách khoa học phải dựa trên cơ sở những sự kiện chính xác và hiển nhiên xét về toàn bộ và trong mối liên hệ của chúng. "Muốn cho điều đó thực sự trở thành một cơ sở thì cần phải xét không phải những sự thật riêng biệt, mà *toàn thể* những sự thật có liên quan đến vấn đề đang xét, *không trừ một ngoại lệ nào...*" (Toàn tập, tiếng Việt, Nhà xuất bản Tiến bộ, Mát-xcơ-va, t. 30, tr. 437).

"Bút ký về chủ nghĩa đế quốc" cho thấy rõ Lê-nin đã chuẩn bị một cơ sở vững chắc gồm toàn bộ các tài liệu chính xác (sự kiện và con số) cần thiết cho việc nghiên cứu toàn diện chủ nghĩa đế quốc. Lê-nin đã sử dụng tất cả các tư liệu quan trọng nhất trong sách báo thế giới viết về kinh tế và kỹ thuật, về lịch sử hiện đại và địa lý, về chính trị và ngoại giao, về phong trào công nhân và phong trào giải phóng dân tộc trong thời đại chủ nghĩa tư bản độc quyền.

Lê-nin rất coi trọng thư mục; Người đã nghiên cứu một cách có hệ thống các mục lục của nhiều thư viện, xem kỹ